

SMRŤ CISÁRA ŽIGMUNDA LUXEMBURSKÉHO A NÁSTUP ALBRECHTA HABSBUERSKÉHO NA UHORSKÝ TRÓN¹

DANIELA DVOŘÁKOVÁ

DVOŘÁKOVÁ, Daniela. The death of Emperor Sigismund of Luxembourg and Albert of Habsburg's Accession to the Throne of Hungary. *Historický časopis*, 2021, 69, 1, pp. 27–47, Bratislava.

The paper deals with the circumstances of the death of the Emperor Sigismund of Luxembourg and the accession of Albert of Habsburg to the throne of Hungary. Albert based his claims to the Hungarian royal crown on his marriage with Sigismund's daughter Elisabeth, the heiress of the Kingdom of Hungary. But the hereditary claims to the royal throne in the women's branch did not apply in Hungary. In this case the new King was elected by the assembly. In spite of Sigismund's last will, the election of Albert as King of Hungary was uncertain because part of the aristocracy supported the Polish candidacy. Albert concealed Sigismund's death and hastily organized an election assembly in Bratislava, which was attended only by supporters of the Habsburg duke. Therefore, part of the aristocracy did not accept the election and the result was a civil war in the Kingdom of Hungary. The study also deals with the issue of the royal burial, the last resting place of Emperor Sigismund in Oradea as well with the later destruction of his grave.

Key words: Sigismund of Luxemburg. Death of King. Albert of Habsburg. Election. Royal burial. Oradea. Civil war.

DOI: <https://doi.org/10.31577/histcaso.2021.69.1.2>

Smrť uhorského, českého, rímsko-nemeckého kráľa a cisára Žigmunda Luxemburského, hoci nebola vzhľadom na jeho vek a zdravotný stav prekvapením, zasiahla výrazným spôsobom do dejín Uhorského kráľovstva. Výmena osôb na kráľovskom tróne takmer vždy prinášala neistotu a obavy, výnimkou (aj to nie vždy) boli iba situácie, keď vláda prešla z otca na syna. To ale nebol prípad Uhorského kráľovstva v roku 1437. Žigmundovým nástupcom bol príslušník inej dynastie, Habsburgovcov, cudzinec, ktorý neovládal jazyk krajiny, v ktorej mal vládnuť a nikdy v nej nežil. Žigmund si ho vyvolil za dediča koruny ako manžela svojej jedinej dcéry Alžbety, pretože sám nemal syna, ktorému by svoje dŕžavy odkázal.

1 Štúdiá vznikla v rámci projektu APVV-19-0131 *Ars moriendi. Fenomén smrti v stredovekom Uhorsku* a v rámci projektu VEGA 2/0093/20 *Fenomén viacjazyčnosti v Uhorskom kráľovstve v stredoveku a v ranom novoveku*. riešených v Historickom ústave SAV.

Napriek Žigmundovmu želaníu a zmluvám, ktoré mu nástupníctvo po boku Alžbety sľubovali, Albrecht nebol v úplne ľahkej situácii. Ak chcel vládnuť, musel vyriešiť problém s vplyvnou, bohatou a aj ambicióznou svokrou, kráľovnou Barborou Celjskou, ktorá uprednostňovala poľské nástupníctvo na uhorskom aj českom tróne.

Jedinou cestou, ako zlikvidovať nepohodlnú kráľovnú, bolo zbaviť ju majetkov a tým aj moci. To však nebolo také jednoduché, pretože aj kráľ musel dodržiavať právo a Barbora bola právoplatnou majiteľkou všetkých svojich panstiev. Preto Albrecht obvinil kráľovnú zo sprisahania proti cisárovi a z vlastizrady. Albrecht a jeho mocenská klika museli pripravovať svoj plán vopred. Keď bolo zrejmé, že nastal ich čas, 5. decembra, teda štyri dni pred Žigmundovou smrťou, zatkli v Znojme kráľovnú Barbaru aj všetkých jej ľudí.²

Uväznenie kráľovnej Barbory, jej bratanca Ulricha Celjského a ďalších ľudí z ich blízkosti malo svoje opodstatnenie. Albrecht musel konať rýchlo, pretože – napriek dohodám so Žigmundom o nástupníctve – nemal uhorskú korunu ani zďaleka istú. V Uhorskom kráľovstve jestvovala veľmi silná skupina magnátov, ktorá uprednostňovala poľské nástupníctvo. Na tróne by radšej videli poľského kráľa Vladislava Jagelovského ako manžela jednej z Albrechtových dcér. V tomto kontexte je nesmierne zaujímavá informácia, že Žigmund do poslednej chvíľe očakával v Znojme poľské posolstvo, aby uzavrel sobášne zmluvy svojich dvoch vnúčiek s Vladislavom a jeho bratom Kazimírom.³

Albrecht sa síce pri svojich nárokoch na Žigmundovo dedičstvo odvolával na dedičské právo svojej manželky Alžbety, cisárovej jedinej dcéry, avšak dedičské právo na kráľovský trón v ženskej vetve v Uhorsku neplatilo. O panovníkovi v takom prípade musela rozhodnúť voľba (*electio*). Právo voliť panovníka mali preláti a baróni kráľovstva. Tí rozhodovali, či prijmú na trón dedičku trónu a jej manžela. Zomierajúci Žigmund tak mohol svojim magnátom iba odporučiť, aby Albrechta zvolili za kráľa. Potvrďuje to aj inštrukcia pre pápežského posla do Uhorského a Českého kráľovstva, napísaná v druhej polovici decembra 1437 (je nedatovaná, ale z kontextu je jasné, že vznikla po smrti cisára Žigmunda). Vyslanec dostal inštrukcie aj pre prípad, že by Albrechta v Uhorsku za kráľa nezvolili. Ak by sa tak stalo, mal sa cez to preniesť bez hodnotenia, kým sa osobne

2 Podrobne o udalostiach DVORÁKOVÁ, Daniela. *Čierna kráľovná. Barbora Celjská (1392 – 1451). Životný príbeh uhorskej, rímsko-nemeckej a českej kráľovnej*. Budmerice: Vydavateľstvo RAK, 2017, s. 200 – 203.

3 Informuje o tom poľský kronikár Jan Długosz, p. Joannis Długosz senioris canonici Cracoviensis opera omnia cura Alexandri Przedziecku edita. Tomus XIII = Joannis Długossii seu Longini cabonici Cracoviensi Historiae Polonicae Libri XII. Tomus IV. Libri XI. XII. Cracoviae: b. v., 1877 (ďalej Długosz XII), s. 584. Jeho správu potvrdzujú aj ďalšie pramene, odkazy na ne uvádza WOSTRY, Wilhelm. *König Albrecht II. 1437 – 1439. I – II*. Prag: Druck und Verlag von Rohlíček und Sievers, 1906 – 1907, I, s. 27, pozn. 3.

nedostane do Uhorského kráľovstva a neoboznami sa so smerovaním, zámermi a rozhodnutím barónov.⁴ Inštrukcia vyslovene zdôrazňuje, že ak budú uhorskí baróni nejednotní a jedna strana bude chcieť poľského kráľa a druhá knieža Albrechta, nech vyslanec zachováva prísnu neutralitu a neuprednostňuje ani jedného z kandidátov, nech len pohne barónov k jednote, aby sa v mieri dohodli na jednom z nich. Ďalší text potom poskytuje návod, ako má vyslanec postupovať, ak by Uhri predsa len Albrechta zvolili. V čase, keď sa v pápežskej kancelárii vyhotovovali inštrukcie pre pápežského vyslanca, nemohli tušiť, že Albrecht bol zrejme za uhorského kráľa už zvolený. V Ríme ešte 19. decembra nevedeli ani to, že Žigmund je mŕtvy – pápež v tento deň vystavil list pre pätikostolského biskupa, v ktorom zmieňuje cisára ako žijúceho.⁵ Inštrukcia pre vyslanca musela teda vzniknúť až po tomto dátume.

Bolo teda jasné, že napriek Žigmundovej vôli, voľba sa vonkoncom nemusela pre Albrechta skončiť úspechom. Žigmundov zať si toho bol plne vedomý. Vedel, že poľská strana má v Uhorskom kráľovstve silnú pozíciu a jeho zvolenie za uhorského kráľa je neisté. Rozhodol sa preto konať. Cesta, ktorú zvolil, ho síce doviedla k cieľu, ale v konečnom dôsledku za ňu zaplatil prívysoú cenu.

Zneškodnenie potenciálnych odporcov nachádzajúcich sa v čase Žigmundovej smrti v jeho sprievode v Znojme, bolo iba prvým, ľahším, krokom. Ďalšími dôležitými úlohami bolo udržať čo najdlhšie správu o Žigmundovom skone v tajnosti a urýchlene zrealizovať voľbu tak, aby sa na ňu Vladislavovi prívrženci vôbec nedostavili. Samozrejme, úplne utajiť cisárovu smrť nebolo možné. Správa sa šírila rýchlo, najmä vďaka poslom jednotlivých členov Žigmundovho sprievodu, no informácie boli zmätočné a nejasné. Žigmundov dvoran Matko Tallóci listom datovaným vo Viedni 11. decembra 1437 oznamoval mestu Dubrovnik úmrtie cisára a uväznenie kráľovnej Barbory. Podľa jeho slov Žigmund zomrel 9. decembra hodinu pred rozodnením.⁶ V správe mesta Frankfurt z januára 1438 o pohrebných obradoch, ktoré mesto zorganizovalo na počesť zomrelého cisára je napísané, že Žigmund zomrel 9. decembra (bol to pondelok po sviatku Počatia Panny Márie) o tretej hodine popoludní.⁷

4 LEWICKI, Anatolius (ed.). *Codex epistolaris saeculi decimi quinti. Tomus II, 1382 – 1445. Monumenta medii aevi historica res gestas Poloniae illustrantia. Tomus XII.* Krakow: Akademia Umiejętności, 1891, s. 362, č. 246; BECKMANN, Gustav (ed.). *Deutsche Reichstagsakten König Albrecht II. Erste Abteilung. Erste Hälfte. 1438. Band 13/1.* Gotha: Friedrich Andreas Perthes Aktiengesellschaft, 1908 (ďalej DRTA 13/1), s. 167, č. 113.

5 KATONA, Stephanus (ed.). *Historia critica Regum Hungariae stirpis mixtae*, Tom. V. Ord. XII 1410-1439. Budae: typis Regiae Universitatis, 1790 (ďalej KATONA V.), s. 827.

6 JORGA, Nicolae. *Notes et extraits pour servir à l'histoire des croisades au XVe siècle. Vol. 2.* Paris: Ernest Leroux, 1899, s. 346.

7 JANSSEN, Johannes (ed.). *Frankfurts Reichsrespondenz nebst andern verwandten Aktenstücken von 1376 – 1519. Band I: Aus der Zeit König Wenzels bis zum Tode König Albrechts*

Rozsiahlu pozornosť Žigmundovej smrti venoval vo svojom diele – životopise cisára Žigmunda, Eberhard Windecke, kupec z Mainzu, ktorý istý čas žil na jeho dvore. Tému cisárovej smrti zasvätil celú jednu kapitolu. Keďže je to pasáž, ktorá býva v literatúre často citovaná a vznikla o nej nejedna historická štúdia, stojí za to pripomenúť si ju. Podľa Windeckeho svedectva Žigmund svoje umieranie veľkolepo inscenoval, poňal ho v pôsobivom, teatrálnom štýle. V deň, keď vedel, že sa musí s týmto svetom rozlúčiť, prikázal hneď ráno, aby ho obliekli do slávnostného ornátu, v ktorom čítaval pri vianočnej omši evanjelium, na hlavu si nechal položiť cisársku korunu a tak si vypočul omšu. Po bohoslužbe si želal, aby ho zo slávnostných šiat vyzliekli a zaodeli ho do pohrebného odevu. Takto, pripravený na smrť, požiadal, aby ho posadili na trón, kde napokon, sediac na tróne, aj zomrel. Pred smrťou ešte vyslovil pranie, aby ho aj po skone nechali dva-tri dni vystaveného v sediacej polohe na tróne. Windecke dodáva, že deň pred smrťou si cisár zavolať k sebe svojho syna Albrechta (synom ho nazýval, lebo bol manželom jeho jedinej dcéry), ako aj uhorských a českých pánov a požiadal ich, aby prijali Albrechta za panovníka. Varoval ich pred tým, aby povolali na trón poľského kráľa, lebo to by viedlo k vojnám a v kráľovstve by už nikdy nezavládol mier. Prikázal, aby zadržali cisárovnú Barboru a to až do doby, kým nebude Albrecht zvolený a korunovaný. To isté mal zomierajúci Žigmund povedať aj českým pánom.⁸

Takmer identicky opisuje Žigmundovu reč k uhorským a českým pánom aj Aeneas Silvius Piccolomini, neskorší pápež Pius II. vo svojom diele *Historia česká (Historia Bohemica)*. Ani Piccolomini, ani Windecke však v Znojme v čase Žigmundovej smrti neboli a ich opis je tendenčný a silne propagandistický. Analýza písomných prameňov o cisárovej smrti, od správ očitých svedkov až po kroniky a literárne diela, jednoznačne ukázala, že ide o príbeh vymyslený kancelárom Gašparom Šlikom. Jeho úlohou bolo legalizovať bezprecedentne protiprávne kroky Albrechta – uväznenie kráľovnej a prívržencov poľského nástupníctva, aby si zabezpečil úspešnú voľbu za uhorského kráľa.⁹ Samotný Šlik s príbehom o poslednej reči cisára Žigmunda pricestoval do Prahy, kde ju predniesol 26. decembra pred českými pápmi ako súčasť „volebnej reči“ v prospech Albrechta.¹⁰ No už predtým im musel vysvetľovať, čo sa stalo s cisárovnou, ako o tom sám informuje listom z 23. decembra z Prahy adresovanom bližšie ne-

II. 1376 – 1439. Freiburg im Breisgau: b.v., 1863, s. 420, č. 782.

8 WINDECKE, Eberhard. *Denkwürdigkeiten zur Geschichte des Zeitalters Kaiser Sigismunds.* Ed. Wilhelm Altmann. Berlin: R. Gaertners Verlagsbuchhandlung, 1893, s. 447, kap. 368.

9 DVOŘÁKOVÁ, ref. 2, s. 218 – 223.

10 PALACKÝ, František (ed.). *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské VI.* Praha: Fridrich Tempský, 1872, s. 445, č. 47.

identifikovanému kniežaťu.¹¹ Na začiatku listu adresáta informuje o smrti cisára; oznamuje, že panovník v pondelok po sv. Mikuláši (9. decembra) zomrel v Znojme a jeho smrť sprevádzal taký veľký smútok, o akom dovtedy neslýchali. Svojej dcére a jej manželovi, ako aj ich deťom zanechal všetky svoje kráľovstvá a zeme, a tak obidvaja, knieža aj kňažná pobrali sa do Bratislavy za uhorskými pánmi a prelátmi, aby bez problémov prevzali Uhorské kráľovstvo. Ďalej kancelár píše, že ho cisár ešte za svojho života poveril, aby išiel do Prahy na volebný snem. Ako nepriamo vyplýva ďalej z listu, medzi českými pánmi vyvolal osud kráľovnej Barbory veľkú nespokojnosť a Šlik musel situáciu vysvetľovať: „*Moja pani kráľovná nie je zajatá, ako sa hovorí, to len Uhri sa obávali, že by Jej Milosť chcela na hrade ležiacom smerom do Poľska škodiť, a pretože chceli mať pred ňou istotu a súčasne jej nechceli spôsobiť žiadnu škodu na jej vene, dôstojne ju odviekli do Bratislavy s celým dvorom*“, a to za prítomnosti Albrechta a Alžbety.

Zaujímavé je, že ani kancelár Šlik, ktorý bol skutočne prítomný pri Žigmundovom skone, ani nikto z iných očitých svedkov neopísal zomierajúceho Žigmunda sediaceho na tróne, ani jeho následné verejné vystavenie po smrti v tejto polohe. Windeckeho farbistý opis je s najväčšou pravdepodobnosťou iba literárnou fikciou autora. Aj ilustrácia vo Windeckeho kronike zobrazujúca mŕtveho cisára na tróne je fantáziou. Jej predlohou bolo vyobrazenie kráľa Žigmunda na majestátnej pečati, ktorú pre panovníka vyhotovil roku 1417 v Kostnici zlatník Arnold Boemel. Ilustrátor kroniky výjav prevzal iba s nepatrným rozdielom, a to že Žigmunda vyobrazil so zatvorenými očami.¹² Tróniaci cisár, ktorý bol aj v momente zomierania psychicky čulým „vládcom“, diktujúcim závet v prospech svojho zaťa a udeľujúcim rozkazy, mal dodať ešte väčšiu váhu Albrechtovým nárokom na český a uhorský trón.¹³

Príbeh o zomierajúcom Žigmundovi, ktorý zhromaždil pred svojou smrťou českých a uhorských pánov, vyzval ich k vernosti Albrechtovi a určil Šlika za vykonávateľa svojej vôle sa – podobne ako vymyslený príbeh o zvrhleji, po moci a po sobáši s mladistvým poľským kráľom bažiacej kráľovnej Barbore – začal šíriť zásluhou kancelára Šlika a neskôr jeho blízkeho priateľa Aenea Silvia Piccolominiho, a jednotliví autori ho s malými obmenami donekonečna opakovali.

11 Publikoval WOSTRY II, ref. 3, 149. Listina pochádzala z Kráľovského hlavného archívu v Drážďanoch a podľa editora listiny bola adresovaná pravdepodobne Fridrichovi Saskému.

12 Upozorňuje na to KERNY, Terézia. Begräbnis und Begräbnisstätte von König Sigismund. In *Sigismundus rex et imperator. Kunst und Kultur zur Zeit Sigismunds von Luxemburg 1387–1437. Ausstellungskatalog*. Mainz am Rhein: Philipp von Zabern, 2006, s. 475 – 479, s. 476. O autorstve majestátnej pečate Žigmunda TAMŽE, heslo 3.18, s. 186 – 187.

13 Vyobrazenie v rukopise Windeckeho kroniky Österreichische Nationalbibliothek (ÖNB) Cod. 13 975, fol. 439r.

Nájde ho aj v diele dvorného historiografa kráľa Mateja Korvína, Antonia Bonfiniho.¹⁴ Ten síce vo svojom rozprávaní neposadil Žigmunda na trón, ale udalosť umiestnil do spálne zomierajúceho cisára. Podstata však ostala rovnaká, ešte okorená emotívnym opisom náreku a slávnostných prísah prítomných.

Hoci historici zväčša akceptujú Windeckeho pôsobivé svedectvo o okázalej smrti cisára a považujú ho za hodnoverné,¹⁵ predsa poukazujú na niektoré zvláštnosti. Želanie, aby kráľa prezliekli do špeciálneho pohrebného odevu, údajne to mal byť odev zo sivého plátna na znak pokory, nebývalo pri panovníckych pohreboch zvykom. Nestretáme sa s tým pri žiadnom inom kráľovskom pohrebe.¹⁶ Vo Windeckeho diele nie je tento pohrebný odev nijako špecifikovaný, takže úvahy o voľbe odevu zo sivého plátna ako akte pokory či prihláseniu sa k ideálu chudoby, sú len predstavami historikov. Zvykom nebývala ani smrť v sede či vystavovanie mŕtveho panovníka v sediacej polohe, u nijakého rímsko-nemeckého kráľa sa takýto rituál nikdy pred ani po Žigmundovi neobjavil. Typický bol ako demonštrácia moci v antickom období. V stredoveku sa tento spôsob prezentácie mŕtveho tela vyskytoval iba u duchovných, špeciálne v prípade pápežov, ktorých vystavili sediacich na katedre, symbole ich úradu, pretože zosnulí pápeži dostávali v tejto polohe od kardinálov absolúciu, t. j. rozhršenie. Je len málo pravdepodobné, že by Žigmund chcel imitovať pápežský pohreb, pretože podobný rituál udelenia absolúcie v prípade cisárov neexistoval.¹⁷

Príbeh Žigmundovej smrti opísaný Eberhardom Windeckem spochybňujú aj ďalšie pramene. Iba tri dni po Žigmundovej smrti, 12. decembra, písal bratislavský župan Štefan z Rozhanoviec z rakúskeho Zistersdorfu list mestu Bratislava, že v najbližších dňoch dorazí rakúske knieža spolu s manželkou a mŕtvym telom cisára do Bratislavy, aby im teda mesto zabezpečilo podľa svojich možností potraviny.¹⁸ Zistersdorf je vzdialený asi 75 km od Znojma a práve tadeto mohol sprievod s mŕtvym kráľom smerovať do Bratislavy. Zo Znojma do Bratislavy je

14 de BONFINIS, Antonius. *Rerum Ungaricarum Decades. Decas III. Liber, III.* Lipsiae: B. G. Teubner, 1936, s. 72 – 73.

15 KERNY, ref. 12, s. 476; MEYER, Rudolf J. Überlegungen zum Begräbnis Kaiser Sigismunds in Wardein im Jahre 1437. In *Der Tod des Mächtigen. Kult und Kultur des Todes spätmittelalterlicher Herrscher.* Hrsg. Lothar Kolmer. Paderborn; München; Wien; Zürich: Ferdinand Schöningh, 1997, s. 321 – 331, s. 321 – 324. ISBN 978-35-067-4782-2; ŠMAHEL, František. Poslední chvíle, pohřby a hroby českých králů. In NODL, Martin – ŠMAHEL, František (edd.). *Slavnosti, ceremonie a rituály v pozdním středověku.* Praha: Argo, 2014, s. 121 – 197. ISBN 978-80-257-0589-6, s. 167. Windeckeho tvrdenie o smrti Žigmunda prevzali aj všetky životopisné práce venované tomuto panovníkovi.

16 MEYER, ref. 15, s. 322 a pozn. 13.

17 MEYER, ref. 15, s. 323 – 324, pozn. 15 a 18.

18 KATONA, ref. 5, s. 820.

to logická cesta. Prítomnosť Štefana z Rozhanoviec v Zistersdorfe by sa inak nedala vysvetliť. Ak aj uznáme, že nemusíme poznať dôvody jeho pobytu v tomto rakúskom meste, ťažko si predstaviť, že by Albrecht v Znojme 9. decembra vedel, že bratislavský župan sa práve nachádza v Zistersdorfe a tam za ním posielal rýchleho posla. Navyše vieme, že Štefan aj jeho brat Juraj z Rozhanoviec boli v Žigmundovom sprievode v Znojme.¹⁹

Zdá sa teda, že krátko po Žigmundovej smrti, zrejme už na druhý deň, teda v utorok 10. decembra, sa sprievod s mŕtvym cisárom a zajatou kráľovnou vydal na cestu. Zvolili cestu cez Rakúsko, pretože to bolo bezpečnejšie i rýchlejšie, keďže Albrecht potreboval, aby Žigmundova smrť zostala čo najdlhšie utajená. To by sa dalo len s veľkými ťažkosťami, ak by sprievod cestoval po území Uhorského kráľovstva.

Takmer osemdesiat kilometrov, ktoré delia Znojmo od Zistersdorfu, aj zodpovedá dvom dňom cesty, takže dátum Štefanovho listu zapadá do mozaiky príbehu. Pripomeňme si, že aj Matko Tallóci posielal 11. decembra svoju správu o cisárovej smrti mestu Dubrovnik prekvapujúco z Viedne. V čase voľby Albrechta sa bude nachádzať po jeho boku v Bratislave, k sprievodu sa teda pripojil v Rakúsku alebo s ním cestoval už zo Znojma.²⁰

V Uhorsku chýbali správy o panovníkovi už dlhšie. Ešte za Žigmundovho života, v predvečer sviatku sv. Mikuláša 5. decembra, písala mestská rada mesta Šopron do Bratislavy, že sa nevie dopátrať k nijakým informáciám o cisárovi. Prosili teda bratislavských predstaviteľov, či im nejaké informácie nevedia poskytnúť.²¹ Nevieme, čo im Bratislavčania odpísali a či mali správy o Žigmundovi skôr ako po 12. decembri, keď dostali list bratislavského župana.

Deň, keď Albrechtov sprievod dorazil s telom mŕtveho cisára do Bratislavy, nepoznáme. Muselo to byť pred 18. decembrom, lebo v tento deň prebehla voľba. Dobové správy uvádzajú ako dátum voľby aj 17. december, no jeden z odpisov Albrechtovej a Alžbetinej volebnej prísahy (volebnej kapitulácie) sa zachoval aj s datovaním 18. decembra, kde je zreteľne napísané, že je to deň, keď prebehla voľba.²² Volebné zhromaždenie sa tak uskutočnilo ešte predtým, ako

19 Magyar Nemzeti Levéltár, Országos levéltár, Budapest, Fond Diplomatikai levéltár (ďalej MNL OL DL) 13 121, 13 124, 13 126.

20 Magyar Nemzeti Levéltár, Országos levéltár, Budapest, Fond Diplomatikai fényképmásolatok (ďalej MNL OL DF), DF 208 612.

21 Archív hlavného mesta SR mesta Bratislava (ďalej AMB), fond Stredoveké listiny, č. 1541. MNL OL DF 241 737.

22 Prehľad prameňov s obomi dátumami uvádza WOSTRY I, ref. 3, s. 50 pozn. 1. Wostry publikoval aj volebnú kapituláciu, WOSTRY II, ref. 3, s. 145 – 149, avšak bez záverečnej pasáže, v ktorej je informácia o spečatení pečaťami jeho rakúskych dvoranov a bez dátumu. Jeden z odpisov volebnej kapitulácie sa zachoval v kódexe uloženom v Bavorskej štátnej knižnici

sa po krajine rozniesla zvesť o Žigmundovej smrti. Správa o nej sa šírila veľmi pomaly, keďže 22. decembra, štyri dni po voľbe Albrechta za uhorského kráľa a takmer dva týždne po smrti cisára, ešte stále nevedeli v Rábskej kapitule, teda v Győri, ktorý je vzdialený 70 km od Bratislavy a rýchly posol prekoná túto vzdialenosť za jeden deň, že je Žigmund mŕtvy a adresovali mu svoju listinu.²³

V zmluve predchádzajúcej samotnému aktu zvolenia, tzv. volebnej kapitulácii²⁴ sa Albrecht aj Alžbeta nápadne ospravedlňovali tým voliteľom, ktorí neboli na volebnom sneme prítomní a sľubovali im, že sa s nimi cez láskavé posolstvá, listy alebo aj osobne uzmieria, aby zvolenie kráľa bez ich účasti neniesli ťažko a necítili sa ukrivdení. Albrecht zdôrazňoval, že k neprítomným bude rovnako láskavý a veľkorysý a zahrnie ich beneficiami a milosťami ako k tým, ktorí v Bratislave boli a zvolili ho za kráľa. Ak by sa väčšina tých, ktorí mali právo voliť kráľa, zúčastnila voľby, takýto článok by sa istotne nestal súčasťou volebnej kapitulácie.²⁵ Budúci kráľ a kráľovná museli vo svojich sľuboch pristúpiť aj k ďalším ústupkom, ktoré znamenali obmedzenie kráľovskej moci. Albrecht sa zaviazal odstrániť niektoré Žigmundove reformy zasahujúce do výsad aristokracie ako škodlivé novoty. Výrazným obmedzením kráľovských práv bol aj záväzok, že ak by chcel panovník zo svojich uhorských príjmov financovať vojsko, musel žiadať súhlas magnátov.

Albrecht a Alžbeta sa ponáhľali nielen s voľbou, ale aj s kráľovskou korunováciou. Jej termín stanovili už na Nový rok, 1. januára 1438. Otázkou zostáva, kedy vlastne pochovali telo zosnulého cisára. Historici sa domnievajú, že pohreb sa odohral v období medzi voľbou a korunováciou. Opäť vychádzajú zo správy Windeckeho: mŕtveho kráľa viezli z Bratislavy cez Komárno, Ostrihom, Višegrád, Vác, Budín do Varadína, kde ho slávnostne pochovali. Cesta pohrebného sprievodu je hodnoverná, no nemohla sa udiť v čase pred korunováciou. Ak by sa sprievod s mŕtvym telom cisára vydal na cestu do Varadína hneď na druhý deň po voľbe, 19. decembra,²⁶ museli by to byť doslova preteky s časom, pretože už 31. decembra bol budúci kráľovský pár a ich uhorskí prívrženci v Stoličnom Belehrade. My však vieme z listu Jána zo Schaumburgu, ktorý dotoval 19. decembra v Bratislave, že kráľovský sprievod sa chystal na cestu z Bratislavy až

v Mníchove, Codices Ms. 729, na fotokópii v MNL OL DF 290 162.

23 MNL OL DL 13 136. Upozorňuje na to aj SZABÓ, Dezső. Albert királyvá választása. In SZENTPÉTERY, Imre (ed.). *Emlékkönyv Fejérpataky László életének hatvanadik évfordulója ünnepére*. Budapest: Franklin-társulat nyomdája, 1917, s. 312 – 325, s. 319.

24 Volebná kapitulácia bola zmluva medzi voleným, budúcim vládcom a jeho voliteľmi určujúca hranice jeho budúcej moci.

25 WOSTRY, ref. 3, s. 145 – 149.

26 Dňa 19. decembra 1437 ešte dotoval v Bratislave listinu Matko Tallóci, o ktorom vieme, že bol v Albrechtovom sprievode. MNL OL DF 208 612.

21. decembra a jeho cieľom nebol Varadín a pohreb zosnulého panovníka, ale Stoličný Belehrad a korunovácia.²⁷

Je vylúčené, aby sa za desať dní, ktoré zostávali medzi odchodom z Bratislavy a príchodom do Stoličného Belehradu, kráľovský dvor presunul do 450 km vzdialeného Varadína, zúčastnil sa pohrebných obradov a absolvoval ďalších vyše tristo kilometrov do Stoličného Belehradu. Dokopy vyše 750 km a to uprostred zimy! Cestovná rýchlosť sprievodu, v ktorom boli vozy, len zriedkakedy v zimných mesiacoch presiahla 20 – 25 km za deň. Ak by aj pohrebný sprievod absolvoval časť cesty po Budíne na lodiach, čo bolo v zime pre zamrznutý Dunaj zvyčajne nereálne alebo prinajmenšom nebezpečné pre ľadové kry a vysokú hladinu rieky, aj tak by museli ďalej pokračovať absolútne fantastickou rýchlosťou okolo 75 km denne a to je takmer vylúčené. Navyše, toho roku bola veľmi tuhá zima s množstvom snehu.²⁸ Je viac-menej isté, že pohreb zosnulého cisára sa uskutočnil buď bez účasti Alžbety a Albrechta, alebo sa odsunul až na čas po korunováci, čo sa javí ako pravdepodobnejšie. S určitosťou vieme, že sa na pohrebe nezúčastnila cisárovná vdova, kráľovná Barbora, ktorá bola aj so svojimi dvornými dámami väznená Albrechtom v Bratislave ešte na začiatku februára 1438.²⁹

Medzi voľbou a korunováciou Albrechta a Alžbety nielenže neostával dostatok času na pohreb cisára Žigmunda, ale bolo by aj veľmi hazardné vzdialiť sa pred korunováciou od Stoličného Belehradu a Budína na takú vzdialenosť. Situácia nebola ani zďaleka bezproblémová, ako by sa zdalo z niektorých správ informujúcich o voľbe Albechta.³⁰ Aj samotný Piccolomini, ktorý vylepšoval

27 KALOUSEK, Josef (ed.). *Archiv český čili staré písemné památky české u moravské sebrané z archivů domácích i cizích. XXI.* Praha: Knihtiskárna Dr. Ed. Grégr a syn, 1903, s. 291: „*Wir lassen euch wissen, das wir vor meinem hern dem herczogn gein Prespurg chomen sein vnd wir mitt den vngerischen hern sein sach aussgetragen haben; vnd mein herr wirt sych abheben an sand Tomans tag (21. december) gein Weyssenburg, da wellen sy in chrönen zu dem new iar, vnd die lantschafft yst ym gar willig.*“

28 Jágerská kapitula mala na základe rozsudkovej listiny vykonať ocenenie majetkov Drugetovcov z Humenného v termíne do 13. januára. Vyslanci kapituly nemohli príkaz splniť pre obrovské množstvo snehu, „*propter nimiam nivium densitatem*“. SNA, Premonštrátska prepozitúra Leles (Acta saeculi) XV.st. Fasc.III, Nr. 186, MNL OL DF 234 249.

29 AMB, č. 1554.

30 Napríklad správa pápežského vyslanca Giovanniho Francesca Capodolistu, ktorý listom datovaným 18. decembra vo Viedni informoval Benátky o voľbe Albrechta, zvoleného v Bratislave všeobecným súhlasom barónov: „*per barones Hungarie in civitate Prespurgh in regem Hungarie communi concordia fuisse electum*“. BECKMANN, Gustav (ed.). *Deutsche Reichstagsakten unter Kaiser Sigmund. Sechste Abteilung 1435–1437.* Gotha: Friedrich Andreas Perthes, 1901. Zväzok 12, s. 214, č. 136. V citovanom liste Jána zo Schaumburgu (ref. 27) autor hovorí, že zemské stavy ochotne prijali Albrechta: „*die lantschafft yst ym gar willig*“. Problém bol v tom, že *lantschafft* prítomný v Bratislave predstavoval iba jeho časť.

obraz Albrechta ako sa len dalo, uvádza v životopise tohto panovníka, že mnohí šľachtici nevedeli o jeho voľbe a nechceli ho za kráľa. Avšak Albrecht vytiahol k týmto rozhnevaným šľachticom v ústrety a upokojil ich. Následne bol v pokoji korunovaný.³¹ O tom, že situácia bola oveľa dramatickejšia, ako prezentoval Albrecht a oficiálne správy ľudí z jeho okruhu, svedčí autentický historický prameň, listina vydaná 31. decembra 1437 v Stoličnom Belehrade. Táto listina adresovaná Bratislavskej kapitule, ktorou preláti a baróni odkladajú termín prísahy Ladislava z Gorjan z oktáv Zjavenia Pána (13. januára) na oktávy sv. Juraja (1. mája), je veľmi cenná hneď z niekoľkých dôvodov.³² Jednak je z nej zreteľné, ktorí magnáti podporovali Albrechta, no predovšetkým z nej jasne vyplýva, že v krajine vypukli nepokoje v súvislosti so smrťou Žigmunda a voľbou nového panovníka. Mačviansky bán Ladislav z Gorjan bol plne zaneprázdnený „upokojovaním“ nepokojov a otrasov, v ktorých sa kráľovstvo po smrti Žigmunda zmietalo, preto sa nemohol v stanovenom čase zúčastniť prísahy v Bratislave.³³

Pred samotnou korunováciou musel Albrecht riešiť ešte jeden problém: ambície svojej manželky. Želala si totiž, aby ju, tak ako kedysi kráľovnú Máriu alebo aj jej matku Barboru, korunoval najvyšší cirkevný hodnostár v krajine, ostrihomský arcibiskup, ktorému podľa starobylých zákonov kráľovstva prislúchalo korunovať kráľov. Avšak korunovačný poriadok pre kráľovné predpisoval, aby korunovačný akt vykonal vesprímsky biskup.

Právo vesprímskeho biskupa korunovať uhorskú kráľovnú vyvolávalo po celý stredovek spory a konflikty; viazali sa k tomu totiž pomerne veľké benefity, okrem iného ročný plat a titul kancelára kráľovnej *ex officio*. Spory medzi ostri-

31 VAN HECK, Adrianus (ed.). *Enee Silvii Piccolomini postea Pii PP. II De viris illustribus*. Città del Vaticano: Biblioteca Apostolica Vaticana, 1991. ISBN 88-210-0631-X (ďalej PICCOLOMINI, *De viris*), s. 56: „*fuertunt complures nobiles, qui se nihil de sua electione sciuisse contenderent, nec eum in regem uolebant. Quibus Budam uenientibus is obuiam exiuit iratosque nobilium animos tanta humanitatis exhibitione pacauit...*“ Piccolomini hovorí v texte o Budíne, nie o Stoličnom Belehrade. Je možné, že po ceste do Stoličného Belehradu ešte pred korunováciou Albrecht a jeho verní zabezpečili Budín ako centrum kráľovstva.

32 SNA Bratislavská kap. HM, C. 28, fasc. 4, Nr. 9, MNL OL DF 273 840.

33 Vydavateľmi listiny boli Juraj z Pavloviec, ostrihomský arcibiskup, Peter z Rozhanoviec, jágerský biskup, Šimon z Rozhanoviec, vesprímsky biskup, Koloman Molnári, rábsky biskup, Vavrinc z Héderváru, palatín, Peter Čech z Levíc, sedmohradský vojvoda, Pavol Bánfi, korniarnik a prekvapujúco aj kráľovský pokladník Michal Ország. Všetci spomínaní boli v prvých mesiacoch po Albrechtovej korunovácii za svoju podporu bohato odmenení. V listine sa hovorí o nepokojoch po smrti Žigmunda a úlohe Ladislava z Gorjan, ktorý sa nemôže zúčastniť predpisanej prísahy: „*quia magnificus vir Ladislaus de Gara banus machoviesis. propter instantes et arduos expeditiones Regni mortuo condam invictissimo domino nostro domino Sigidmundi Romanorum imperatore, Hungarie etc. Rege de et super noui regis eidem Regno Hungarie eiusque felici regimine projectione aliisque eiusdem Regni mocionibus et turburibus sopiendis et sedandis emergentes...*“

homským arcibiskupom a vesprímskym biskupom o právo korunovať uhorskú kráľovnú sú sledovateľné už od začiatku 13. storočia; v roku 1216 sa spor dostal až do pápežskej kúrie, keď sa vesprímsky biskup sťažoval na narušenie svojich práv ostrihomským arcibiskupom. Pápež Inocent III. rozhodol spor: ak bude kráľovský pár korunovaný súčasne, má kráľa korunovať arcibiskup, ale kráľovnú pomazať aj korunovať vesprímsky biskup. V prípade, ak by korunovali iba kráľovnú, vtedy ju mal arcibiskup pomazať a vesprímsky biskup korunovať. Ak by sa arcibiskup nemohol z nejakého dôvodu korunovacie zúčastniť, vtedy mal oba akty uskutočniť vesprímsky biskup. V roku 1220 potvrdil tento rozsudok o rozdelení kompetencií aj pápež Honorius III., no z neskorších prameňov vyplýva, že spor ani zd'aleka nebol urovnaný, pretože celý korunovačný akt napokon vykonával vesprímsky biskup. Výnimkou boli iba prípady, keď nebola hodnosť vesprímskeho biskupa obsadená.³⁴ To sa pritrafilo napríklad Barbore Celjskej, preto ju v roku 1405 korunoval v Stoličnom Belehrade ostrihomský arcibiskup. Kráľovné tomu pripisovali význam, zvyšovalo to hodnotu korunovacie, práve preto po tejto výsade Alžbeta tak túžila. Chcela aj formálne získať postavenie rovnocenné kráľovi.

Vesprímsky biskup Šimon z Rozhanoviec sa preto ostro ohradil voči obmedzeniu svojich práv a trval na svojom práve korunovať Alžbetu. Deň pred korunováciou vydal ostrihomský arcibiskup Juraj z Pavloviec listinu, ktorou uznal právo vesprímskeho biskupa vykonať korunovačný akt kráľovnej.³⁵ Na hlavu Alžbety tak položil korunu „iba“ vesprímsky biskup. Odopretie výsady korunovacie ostrihomským arcibiskupom bolo jej prvou veľkou porážkou.

V Šimonovi z Rozhanoviec získala kráľovná otvoreného nepriateľa. Ich antipatia musela byť vzájomná, pretože kráľovná mu neskôr odobrala svoju pečať, a fakticky ho tým zbavila hodnosti kancelára kráľovnej, na ktorú mal ako vesprímsky biskup nárok. Pečať zverila svojmu podkancelárovi Václavovi. Na vydávanie kráľovných listín tak biskup stratil akýkoľvek vplyv. Šimon sa obrátil so sťažnosťou na Albrechta, ale ten rozhodol v prospech manželky.³⁶ Do konfliktu sa Alžbeta neskôr dostala aj so Šimonovým bratom, bratislavským županom Štefanom z Rozhanoviec; ten dokonca kráľovnej poslal napomínajúci list, že prekračuje svoje kompetencie.³⁷

34 ZSOLDOS, Attila. *Az Árpádok és asszonyai. A királynéi intézmény az Árpádok korában.* Budapest: MTA Történettudományi Intézete, 2005, s. 20 – 21. ISBN 963 8312 98 X.

35 FEJÉR, Georgius (ed.). *Codex diplomaticus Hungarie ecclesiasticus ac civilis. I – XI.* Budae: Typogr. Regiae Vniversitatis Vngaricae, 1829 – 1844 (ďalej CDH), CDH X/7, s. 879, CDH XI, s. 29. MNL OL DF 200 449, DF 248 077.

36 MNL OL DF 200 450. Václav bol prepoštom kapituly pri kostole sv. Tomáša, ktorý sa nachádzal na vrchu Szenttamás pri Ostrihome, MNL OL DF 268 757.

37 IPOLYI, Arnold – NAGY, Imre – VÉGHÉLYI, Dezső (edd.). *Codex diplomaticus patrius. Hazai okmánytár I – VII.* Győr: Typis Victoris Sauerwein (I – V); Budapest: Kocsi Sándor (VI

Vesprámsky biskup a jeho brat neboli určite jedinými magnátmi, ktorí pociťovali nevôľu voči ambiciózneju uhorskej kráľovnej. Tá totiž, celkom v rozpore s predstavami aj zvyklosťami stredovekej, silno patriarchálnej uhorskej spoločnosti, odmietala byť manželkou a kráľovnou zdržiavajúcou sa v úzadí. Naopak, tak ako jej matka, túžila byť prvou medzi prvými. Ako podotkol Aeneas Silvius Piccolomini, Alžbeta bola veľmi pekná žena, ale súčasne aj múdra a ľstivá, v ženskom tele mala mužského ducha a so svojím mužom si robila, čo chcela.³⁸ Kráľovná Alžbeta tak vyvolávala napätie aj medzi tými, ktorí podporovali jej manžela a stáli na jeho strane. Okrem toho tu stále jestvovala aj veľká časť spoločenských elít, ktorá k obom manželom ako panovníckemu páru pociťovala nenávisť a nepriateľstvo.

Po úspešnej korunovácii Albrecht rozoslal poslov, ktorí správu oznámili na všetky strany.³⁹ Azda niekedy v tomto čase nastal čas aj na pohreb cisára Žigmunda. Naznačovala by to aj nápadná absencia listín vydaných kráľom Albrechtom v období medzi 9. a 22. januárom, čo je dostačujúci čas na cestu z Budína do Varadína a späť.

Či už zosnulého cisára pochovali bez účasti dcéry a zaťa ešte v decembri 1437, alebo v ich sprievode v januári nasledujúceho roku, isté je, že miesto posledného odpočinku našiel vo Veľkom Varadíne (dnes Oradea v Rumunsku), na mieste, ktoré si vybral pred mnohými desaťročiami. Žigmund nemal ani 40 rokov, keď sa rozhodol, že chce po smrti spočinúť vo varadínskej katedrále. Dôvodom bolo nielen to, že mal vo veľkej úcte uhorského národného svätca, sv. Ladislava, pochovaného vo Varadíne, ale že tam odpočívali aj niektorí jeho blízki: jeho predchodca, svokor a ochranca Ľudovít Veľký, jeho prvá manželka, Ľudovítova dcéra, Mária z Anjou, či prateta z luxemburského rodu, kráľovná Beatrix, tretia manželka kráľa Karola I. Róberta.⁴⁰

– VII), Societas Franklinianae (VIII), 1865–1891 (ďalej CDP), tu CDP VII, s. 457.

38 PICCOLOMINI, *De viris* (ref. 31), s. 55: „*Albertus, ac Elisabeth, filiam Sigismundi regis in vxorem accepit, feminam admodum pulchram, quae secum magna cum pudicitia vixit.*“; s. 58: „*His quoque regina consentiebat; nam plurimum laetabatur, quod plus honoris sibi, quam viro, impendi videbat. Hungari enim eam honorabant, quia et linguam sciebat, et haeres regni fuerat, Albertum autem propterea susceperant, quia vir eius esset, nec amabant Teutonicum, praesertim Vngari sermonis nescium. Illa insuper mulier callida fuit et astuta, et in corpore foemineo virilem gestabat animum, maritumque suum, quo volebat, trahebat.*“

39 Dňa 2. januára oznamoval Albrecht korunováciu ešte zo Stoličného Belehradu mestu Dubrovnik, p. GELCICH, József – THALLÓCZY, Lajos (edd.). *Raguza és Magyarország összekötetéseinek oklevéltára*. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia Bizottsága, 1887, s. 407, č. 248. Dňa 9. januára poslal, už z Budína, správu o korunovácii rakúskemu kniežaťu Frdrichovi, Teleki, József. *Hunyadiak kora Magyarországon*. X. Pest: Emich Gusztáv Könyvnyomdája, 1853, s. 10.

40 KERNY, ref. 12, s. 475.

Prvý raz hovorí Žigmund o Varadíne ako mieste svojho posledného odpočinku v listine z roku 1406. Kráľ v nej uvádza, že si toto miesto vyvolil za pohrebné miesto, hlási sa k úcte k sv. Ladislavovi a podrobne opisuje zázrak, ktorý sa vo Varadíne odohral niekoľko rokov predtým (vieme, že to bolo okolo roku 1400). Z nedbanlivosti zabudnutá sviečka v sakristii dómu spôsobila obrovský požiar, ktorý zničil všetky vzácne kapitulske poklady: liturgické predmety, privilégia, odevy. Jediné, čo oheň nedokázal zničiť, bola relikvia sv. Ladislava. Žigmund v listine opisuje, že mohutný plameň úplne roztavil schránku (hermu), no samotná relikvia zostala nedotknutá, dokonca ani dym z ohňa ju nepoznačil.⁴¹ Panovník listinou potvrdil kapitule vlastníctvo viacerých starobylych majetkov. Dátum vydania privilégia nie je náhodný, prvá cesta kráľa Žigmunda po svadbe s kráľovnou Barborou Celjskou viedla v roku 1406 do Varadína. Rád sem vodil aj významných hostí, v roku 1412 tu strávil veľkonočné sviatky s poľským kráľom Vladislavom Jagelovským. Pri tej príležitosti mu daroval úlomok z relikvie sv. Ladislava, pre ktorý si poľský kráľ nechal doma vyhotoviť vlastnú hermu podobnú tej, ktorú po požari nechal nanovo vyhotoviť Žigmund.⁴² Do Varadína sa kráľ vracal pravidelne, vždy, keď mu to okolnosti dovolili. V roku získal pre varadínsky dóm ďalšiu vzácnu relikviu, ostatky svojho osobného ochrancu, sv. Žigmunda, a fundoval tam kaplnku zasvätenú tomuto svätcovi.

Podrobnosti o pohrebe cisára Žigmunda nepoznáme. Vieme, že ostatky cisára Žigmunda spočívali v honosnej tumbе, pri ktorej sa dňom aj nocou nepretržite konali ešte sto rokov po jeho smrti liturgické úkony (spievali žalmy, slúžili zádušné omše). Tie si Žigmund zabezpečil „na večné časy“ ešte za svojho života základinami.⁴³ Ako to už býva v ľudskom svete, želanie „naviky“ je nerealizovateľné a Žigmundov odkaz bol zničený už v druhej polovici 16. storočia. V odbornej literatúre sa často uvádza, že varadínsky dóm a hroby uhorských panovníkov, vrátane Žigmundovho, spustošili Turci. Nie je to však pravda. Turci pohrebné miesto uhorských kráľov vo Varadíne nezničili; vinu za tento skutok nesú kresťania, ktorí v 16. storočí po rozšírení protestantizmu viedli kruté vojny sami medzi sebou. Biskup a kapitula opustili Varadín už v roku 1557; k zničeniu katedrály a v nej sa nachádzajúcich hrobov došlo o niekoľko rokov neskôr. V júni 1565 vtrhli sfanatizované hordy protestantov do chrámu, vyplienili ho, zničili hrob sv. Ladislava, jeho telesné pozostatky porozhadzovali a podobne dopadli aj všetky ďalšie kráľovské hroby. Časť pokladov odviezli do sedmohradského sídla Báthoryovcov na hrad Ecsed. Opevnený biskupský areál vo Varadíne s ka-

41 CDH X/4, d. 518 – 525, o zázraku s. 523.

42 KERNY, ref. 12, s. 475 – 476.

43 KERNY, ref. 12, s. 477, vyplýva to zo správy ostrihomského arcibiskupa Mikuláša Oláha z roku 1536.

tetrárou neskôr prebudovali na vojenský objekt. V nasledujúcich stáročiach sa pri stavebných úpravách odkryli rôzne zvyšky zničených hrobov a v nich najrozličnejšie vzácne predmety. Nikto však z určitosťou nevie, ktorý z hrobov skutočne patril cisárovi Žigmundovi. Ani slávny archeológ, bratislavský rodák Flóris Rómer, ktorý žil v 19. storočí a stal sa varadínskym kanonikom, čo mu umožnilo skúmať zvyšky varadínskej nekropole, stratený hrob Žigmunda Luxemburského, napriek veľkému úsiliu, nenašiel.⁴⁴

Albrecht Habsburský dosiahol svoj cieľ. Stal sa zvoleným aj korunovaným uhorským kráľom a prvým príslušníkom dynastie Habsburgovcov na uhorskom tróne. Situácia, v ktorej sa nachádzal, však vonkoncom nebola závideniahodná. Kráľovstvo bolo rozdelené, časť šľachty ho za svojho panovníka neuznávala. Ako napísal vo svojom spise dominikánsky mních Georgius (Georgius de Hungaria), ktorý smrť Žigmunda a nástup Albrechta zažil ako pätnásť-šestnásťročný chlapec, v tom čase sedmohradský študent v meste Sebes: „*po smrti rímskeho cisára Žigmunda vypukli veľké spory medzi Uhrami a Nemcami o zvolenie nového kráľa, pretože Žigmund nezanechal legitímneho dediča*“.⁴⁵ Za uhorského kráľa ho neuznával ani poľský panovnícky dvor. Ešte v novembri 1438, bezmála rok po korunovácii, krakovský vicekomorník Peter Šafranec v liste Kežmarčanom nazval Albrechta „*rakúskym kniežaťom, ktorý sa nazýva uhorským kráľom a niektorí páni ho korunovali*“.⁴⁶

Veľké problémy mal Albrecht v Sedmohradsku, ktoré už druhý rok čelilo povstaniu poddaných. Nový kráľ odmietol akékoľvek rokovania so vzbúrenými sedliakmi a prikázal tvrdú likvidáciu ohniska povstania v Kluži. Už 9. januára zaútočilo veľké šľachtické vojsko na mesto a to zakrátko padlo.⁴⁷ Krvavé zúčtovanie s vodcami povstania udusilo ďalšie pokusy o revoltu. Poddaní boli síce porazení, ale mier v Sedmohradsku nenastal, keďže čoraz intenzívnejšie čelilo tureckým útokom. Nepokoje a vojny vládli aj v iných častiach krajiny. Z listu kráľa Albrechta adresovanom mestu Bratislava 17. februára 1438 z Budína vyplýva, že búrlivé pomery vládli aj v Hornom Uhorsku, v ohrození bola dokonca aj Bratislava. Panovník vyzýval predstaviteľov mesta, aby ho dobre chránili

44 MEYER, ref. 15, s. 327 – 330; KERNY, ref. 12, s. 478 – 479.

45 KLOCKOW, Reinhard (ed.). *Georgius de Hungaria. Tractatus de moribus conditionibus et nequicia Turcorum. Traktat über die Sitten, die Lebensverhältnisse und die Arglist der Türken. Schriften zur Landeskunde Siebenbürgens Band 15.* Köln; Weimar; Wien: Böhlau, 1993, s. 148. ISBN 3-412-00193-7.

46 MNL OL DL 44 221: „*dominus dux Austrie et assertus Rex Vngarie unacum aliis dominis certis Vngarie, qui ipsum in Regem coronarunt*“.

47 Listina vydaná 9. januára 1438, v ktorej predstaviteľia sedmohradskej šľachty povolávajú z príkazu kráľa Albrechta na pomoc sedmohradských Sasov, hovorí o tom, že obliehanie sa začalo „dnes“. MNL OL DF 244 726.

a ubezpečoval ich, že práve rieši so svojimi rytiermi, ako obsadiť a ochrániť pohraničné oblasti Horného aj Dolného Uhorska.⁴⁸

Ďalším veľkým problémom, ktorý Albrecht musel vyriešiť, bolo väznenie „starej“ kráľovnej. Česká šľachta žiadala od Albrechta ako jednu z podmienok jeho prijatia na trón prepustenie kráľovnej bez akýchkoľvek ultimát a útlaku. V prospech kráľovnej sa angažovali predovšetkým vplyvní predstavitelia utrakvistickej strany Aleš zo Šternberka a Hynek Ptáček z Pirkštejna.⁴⁹ Albrecht síce Barboru po niekoľkých mesiacoch prepustil, ale donútil ju vzdať sa väčšiny majetkov (zostalo jej iba päť hradov na území dnešného Slovenska).⁵⁰ Kráľovná dohodu akceptovala, ale neskôr sa vzťahy medzi ňou a zaťom opäť skomplikovali a kráľovná po odchode Albrechta z krajiny niekedy v druhej polovici roku 1438 utiekla do Poľska pod ochranu poľského kráľa.⁵¹

Aby Albrecht pacifikoval nepokojné, rozbúrené kráľovstvo, potreboval od daných magnátov a peniaze na platenie vojska. Prvé dva mesiace jeho vlády sa preto niesli v znamení štedrých donácií, ktorými splácal svoje záväzky tým, ktorí mu dopomohli k uhorskej korune. Kráľ sa usiloval získať peniaze, kde sa dalo. Najľahšou cestou bolo zinkasovať kráľovské mestá, ktoré mal pod kontrolou. V archíve mesta Bardejov sa zachoval Albrechtov list z 19. februára 1438, ktorým žiadal od mesta mimoriadnu dávku 400 zlatých. Až úsmevné je panovníkovo zdôvodnenie: na obranu proti útokom mnohých zahraničných nepriateľov potrebuje súrne peniaze, ale pretože je nováčik vo vládnutí, nevie zatiaľ peniaze zohnať z iných zdrojov, preto sa mu zdá najjednoduchšie vypýtať si ich od Bardejovčanov a iných kráľovských miest a mestečiek. Dodajme ešte, že Albrecht na úvod tohto listu Bardejovčanom oznámil „novinku“, že len teraz, najnovšie, zomrel cisár Žigmund.⁵² Mesto Bratislava dopadlo ešte horšie, Albrechtovi muselo zaplatiť mimoriadnu daň 1000 zlatých.⁵³ Mestá museli nielen platiť, ale aj podieľať sa na bojoch. Spomínaní Bardejovčania mali do vojny so „zlovoľnými“ Poliakmi, „zvrátenými“ Čechmi a inými lúpežníkmi útočiacimi na severnú

48 AMB, č. 1 557.1. V listine panovník použil skomolené meno Plazky, čo je s veľkou istotou Blažek z Borotína. Blažek, bývalý husitský kapitán z Trnavy, mal nevyriešené veci s Bratislavou ešte v septembri 1436, hoci v tom čase už uzavrel mier so Žigmundom. Bratislavský župan Štefan z Rozhanoviec vtedy Bratislavčanom napísal, že im nevie pomôcť, lebo Blažek je stále príliš mocný. Hneď ako sa bude dať, pomôže im. AMB, č. 1450.

49 PALACKÝ, František. *Archiv český čili staré písemné památky české i moravské z archivův domácích i cizích. II.* Praha: Kronberg a Řivnáč, 1842, s. 5, č. 3 a 4, 6, 7.

50 WOSTRY 2, ref. 3, s. 159.

51 DŁUGOSZ XII, ref. 3, s. 595; TELEKI, ref. 39, s. 43.

52 Štátny archív v Prešove – pracovisko Archív Bardejov, Magistrát mesta Bardejova (ďalej AMBard.), č. 326, MNL OL DF 213 009.

53 AMB č. 1558.

hranicu Uhorska poslať vlastných jazdcov aj pešiakov. Kapitánom vojska, ktoré operovalo na severnej hranici bol Ján Cudar z Ónúdu.⁵⁴

Nie všetky kráľovské mestá zaplatili ochotne a okamžite. V mnohých prípadoch ich Albrecht musel urgovať, napríklad 20. marca 1438 písal mestu Košice, že nevie, z akého dôvodu nevyplatili Jánovi Cudarovi peniaze potrebné na vojenskú výpravu a prikazuje im, aby bezodkladne zaplatili.⁵⁵

Problémy sužovali kráľa Albrechta nielen na severnej, ale aj na južnej hranici. Aj tam bolo treba poslať veľké vojsko, aby zastavilo postup Turkov. Už na začiatku marca 1438 odkladal palatín súdne termíny z 1. mája na október, teda na 6. októbra z dôvodu zvolania generálneho vojska proti Turkom.⁵⁶

Ani v samotnom srdci kráľovstva, v Budíne, kde sa Albrecht s Alžbetou zdržiavali v podstate od svojej korunovácie, nebola situácia pokojná. Prítomnosť „nemeckého“ kráľa vyvolávala napätie medzi Maďarmi a Nemcami v meste a to viedlo k otvorenému násiliu. O plienení v Budíne informuje kronikár Ján z Turca. Podľa jeho informácií vypuklo v prvý rok Albrechtovej vlády, teda v roku 1438, povstanie proti Nemcom. Avšak konkrétne udalosti, ktoré kronikár opisuje sa odohrali až v roku 1439. Historici preto vyhodnotili Turóciho informáciu ako mylnú a datovali protinemecké povstanie v Budíne do roku 1439.⁵⁷ Pravda je na oboch stranách – nemýli sa ani Ján z Turca, ani historici. Útoky na Nemcov sa totiž odohrali dvakrát – aj v roku 1438, aj v roku 1439, počas oboch pobytov kráľa v Budíne. Pramene sú v tomto smere úplne jednoznačné. K udalostiam v roku 1438 je cenným svedectvom list richtára mesta Bratislava, ktorý bol spolu s ďalšími dvomi mešťanmi v Budíne krátko po udalostiach. Vo štvrtok 20. marca 1438 napísali zástupcovia mesta mestskej rade do Bratislavy list, v ktorom informovali o „*veľkom nepokoji a povstaní*“ medzi ľuďmi kráľa a obyvateľmi Budína, ktoré vzniklo pre akéhosi Joriga Diáka (zrejme úradník panovníka). Nepokoje sa mali udiať v piatok v noci (14. marca), no autori listu nevedeli, čo sa vlastne stalo a prečo k tomu došlo.⁵⁸ O divokých udalostiach v Uhorsku a narastajúcej nenávisti Uhrov k Nemcom a Čechom, ktorá panovala v tom čase v Uhorskom kráľovstve informuje aj Walter von Schwarzenberg v liste mestu

54 AMBard. č. 328, DF 213 011.

55 MNL OL DF 271 264.

56 MNL OL DL 55 129.

57 THUROCZ, Johannes de. *Chronica Hungarorum. I. Textus*. Ediderunt Elisabeth Galántai et Julius Kristó. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1985. ISBN 963 05 3625 0. *II. Commentarii. 2. Ab anno 1301 usque ad annum 1487*. Composuit Elemér Mályusz adiuvente Julio Kristó, Budapest: Akadémiai Kiadó, 1988. ISBN 963 05 4833 X. Tu THUROCZ, II/2, s. 292 pozn. 802.

58 AMB, č. 1561, MNL OL DF 239 687: „...*fritag nacht ein grus rumor and auflauf ist gewesen gegen dem Jorig Dyak ... mit des Kunigs lewten vnnd auch mit dem Statfolk zu Ofen. Aber wir wissen nicht warum das geschehen ist oder was der sach ist*“.

Frankfurt z 29. marca 1438. Správy z Budína dostával od kráľovho dvormajstra. Podrobnosti do listu nechcel napísať, ale poznal vraj celú pravdu.⁵⁹

Jedným z dôvodov nenávisť Uhrov voči cudzincom mohlo byť aj to, že panovnícky pár nedoržieval svoje predkorunovačné sľuby, a to predovšetkým tie, v ktorých sľubovali nerozdávať majetky cudzincom. Typickou ukážkou porušenia sľubu boli donácie pre kancelára Gašpara Šlika, ktorý mal významný podiel na odstavení opozície a voľbe Albrechta za uhorského aj českého kráľa. A za svoje zásluhy očakával odmenu. Panovník sa obratne vyhol porušeniu volebnej prísahy tým, že Šlika a jeho bratov za pomoci verných prelátov a barónov slávnostne prijal 2. marca 1438 vo františkánskom kláštore sv. Jána na Budínskom hrade medzi uhorských občanov.⁶⁰ Ešte ten istý mesiac dostal od kráľa do večnej držby hrad Holíč.⁶¹

Kancelár Šlik bol Albrechtovou pravou rukou počas celej jeho vlády. Je uvedený ako relátor na viacerých Albrechtových listinách a listoch, napríklad v mandáte z 26. marca adresovanom mestu Šopron. V ňom kráľ oznamoval, že sa pripravuje na cestu do Českého kráľovstva, aby prevzal vládu po zosnulom Žigmundovi a aby upokojil najnovšie nepokoje, ktoré tam vypukli. Na cestu si berie aj kantorov kráľovskej kaplnky, aby jeho kaplnka (myslí sa inštitúcia, nie budova) ako ozdoba kráľovského dvora fungovala bez obmedzení. Na tieto účely poukázal kantorom 300 zlatých, ktoré im mali Šoprončania vyplatiť.⁶²

O úlohe Šlika ako sivej eminencie kráľovského dvora svedčia aj ďalšie pramene, zväčša správy rôznych vyslancov. Odvoláva sa na neho napríklad Diprand z Rybnice (von Reibnitz), ktorý 4. apríla 1438 poslal z Bratislavy mestu Vratislav podrobnú správu o dianí na Albrechtovom dvore.⁶³ Aj Diprand sa vo svojom liste vracia k útokom na Nemcov, ku ktorým došlo v marci v Budíne, zmieňuje nebezpečenstvo, do ktorého sa panovník dostal a všetci Nemci spolu s ním. Pri kráľovi zostalo iba zopár Nemcov, všetci ostatní ho opustili; dôvodom boli nielen útoky, ale aj obrovská drahota v Budíne. Albrecht sa nachádzal vo vážnych finančných problémoch, na neustále bojové podujatia minul veľa peňazí a zdroje boli obmedzené. Z dane, ktorá sa v Uhorsku vyberala na sv. Juraja (24. apríla), nemohol očakávať takmer žiadne príjmy, pretože cisár Žigmund

59 JANSSEN I, ref. 7, s. 435, č. 797: „*Man sagit welde leyffte nach von Ungern, dy ich dach nyt schriben wile, ich wesze dan gancz warheyt. Wolle sagt man daz dy Ungern dy Duczen und dye Beheyemen mee haszen dan sy vor ye han gethan.*“ Na oba listy upozorňuje aj WOSTRY I, ref. 3, s. 59, ktorý prichádza so záverom, že povstania boli dve, menšie v marci 1438 a väčšie v máji 1439.

60 MNL OL DL 107 525.

61 MNL OL DL 36 293. Listina sa zachovala iba v odpise, je datovaná 30. marca 1438.

62 MNL OL DF 202 655, HÁZI, Jenő. *Sopron szabad királyi város története. I/3 Oklevelek és levelek 1430-tól 1452-ig.* Sopron: Székely és társa Könyvnyomdája, 1924, s. 160.

63 Publikoval WOSTRY II, ref. 3, s. 159, č. 8.

stihol tieto peniaze ešte pred smrťou darovať a pripísať rôznym veriteľom. Zaujímavá je správa, že kráľovná Alžbeta neplánovala manžela na pripravovanej ceste sprevádzať, ale zamýšľala zostať v Budíne. „*Boh jej daj šťastie*“, dodal Diprand.

Kráľ Albrecht teda na začiatku apríla odovzdal vládu v Uhorskom kráľovstve manželke a odišiel spolu so svojím dvorom do Viedne.⁶⁴ Tam ho zastihla správa o zvolení za rímsko-nemeckého kráľa.

Do Viedne za Albrechtom pricestovali aj zástupcovia českých stavov, aby s ním rokovali o podmienkach nástupu na český trón. Situácia sa zdramatizovala po tom ako snem východočeskej šľachty vo februári ponúkol korunu mladšiemu bratovi poľského kráľa Kazimírovi. České posolstvo sa vracalo domov s Albrechtovou odpoveďou na jednotlivé artikuly volebnej kapitulácie, no umiernená utrakvistická strana s viedenskou odpoveďou Albrechta spokojná nebola, považovala ju za nesplnenie volebnej kapitulácie (aj v otázke kráľovnej Barbory). Snem v Kutnej Hore sa preto jednoznačne vyslovil za poľskú kandidatúru. Do Poľska hneď odišlo posolstvo, ktoré sa vrátilo s odpoveďou, že poľská strana prijíma ponuku českej koruny pre Kazimíra.⁶⁵

Albrecht sa rozhodol neodkladať cestu do Prahy a vybojovať si český trón aj silou. Príkaz pripojiť sa ku kráľovi so svojimi oddielmi dostali mnohí uhorskí páni a začali zháňať peniaze potrebné na to, aby mohli sprevádzať kráľa do Prahy.⁶⁶ Do Viedne za panovníkom pricestovali aj predstavitelia mesta Bratislava. Vďaka richtárovi Štefanovi Raneisovi, ktorý dbal na podrobné informovanie svojich spolumešťanov, vieme, že tam opäť prišli riešiť okrem iného svoje finančné pohľadávky. Avšak kráľ bol v tom čase v Badene a Bratislavčania nič nevybavili, Albrechtov pokladník ich zahrnul iba sľubmi. Navyše, ako sa v závere listu posťažovali, vo Viedni sa nikde nedá zohnať dobré víno, dokonca ani v tavernách nie.⁶⁷

64 Dňa 8. apríla 1438 datoval už z Viedne mandát mestu Bratislava, AMB č. 1563, MNL OL DF 239 688. V rovnakom čase od 8. apríla až do 15. apríla vydával Albrecht listiny datované vo Vacove (Vác v Maďarsku). To však boli listiny vydávané Alžbetou alebo kráľovskou radou v mene panovníka. Po celý čas neprítomnosti Albrechta v Uhorsku (takmer rok) bude uhorská kráľovská kancelária vydávať listiny v jeho mene. O tom, že uhorská kráľovská pečať zostala v krajine, hovorí vo svojom mandáte z 24. apríla 1438 datovanom vo Viedni aj Albrecht: kvôli neprítomnosti pečate, ktorú používa ako uhorský kráľ, spečatil listinu svojou kniežacou pečaťou MNL OL DF 285 589.

65 ŠANDERA, Martin. *Hynce Ptáček z Pirkštejna. Opomíjený vítěz husitské revoluce*. Praha: Vyšehrad, s. 52 – 53. ISBN 978-80-7429-132-6.

66 Jedným z nich bol mačviansky bán Mikuláš Újlaki (z Hlohovca), ktorý si na cestu požičal 100 zlatých od svojho familiára a kastelána na hrade Tematín MNL OL DL 44 199. V sprievode kráľa bol aj druhý mačviansky bán Ladislav z Gorjan, MNL OL DL 44 198.

67 AMB č. 1570, MNL OL DF 241 751: „*Auch klagen wir auch lieben herren daz wir kaynen*

Koncom mája opustil Albrecht Viedeň a cez Kornneuburg dorazil do Znojma, na miesto, kde pred necelým pol rokom zomrel jeho svokor a predchodca. Ktovie, s akými pocitmi sa na toto miesto vracal. Zo Znojma písal 3. júna mestu Viedeň, že práve dostal spoľahlivé posolstvo, že znepriatelení Poliaci vytiahli v plnej sile, aby mu škodili, preto sa v najbližších dňoch vyberie do Čiech postaviť sa im v boji. Prikazuje Viedenčanom, aby sa pripravili na vojenské ťaženie a s vozmí, výzbrojou a výstrojom prišli na miesto, ktoré im kráľ alebo jeho ľudia oznámia.⁶⁸ Zo Znojma sa Albrecht presunul do Jihlavy, kam zvolal snem českých stavov. Opätovne im predložil svoju odpoveď na podmienky pražskej volebnej kapitulácie. Tentoraz dosiahol úspech. Zástupcovia českých stavov jeho odpoveď schválili a uznali ho za dediča českej koruny. Albrecht vydal vzápätí listinu, ktorou potvrdil pražské volebné artikuly, avšak s vopred schválenými výnimkami.⁶⁹ Z Jihlavy písal 9. júna do Viedne, že dátum korunovácie v Prahe je po dohode s českými stavmi stanovený na 24. júna. Súčasne oznámil, že poľský kráľ s vojskom už vytiahol z Krakova, od ktorého je vzdialený 10 míľ a smeruje do Českého kráľovstva, kam ho pozvali niektorí Česi. Opätovne vyzýva, aby bolo mesto pripravené do boja.⁷⁰

Albrecht sa v Jihlave dlho nezdržal. Už 10. júna ju opustil a cez Nemecký Brod a Čáslav, Český Brod sa ponáhlal do Prahy, kam vstúpil 13. júna.⁷¹ Hynek Ptáček sa ešte posledný raz pokúsil o diplomatické riešenie, do Prahy poslal posolstvo s požiadavkou, aby Albrecht v záujme zachovania mieru počkal na výnos krajinského snemu a aspoň odložil svoju korunováciu.⁷² No Albrecht Ptáčkovu požiadavku odmietol a 29. júna, na sviatok sv. Petra a Pavla, sa dal v Chráme sv. Víta korunovať za českého kráľa. Vojna v Českom kráľovstve sa znovu rozohorela, proti sebe stála „Albrechtova“ a „poľská“ strana.

V auguste sa obe vojská stretli pri Táboře. Česko-poľské vojsko sa stiahlo do mesta, ktoré Albrechtove vojenské oddiely neúspešne obliehali. Nemožnosť nechať Tábor „vyhladovať“ alebo ho dobyť, ako aj správy o pripravovanom vpáde Vladislava do Sliezska prinútili napokon Albrechta, aby 15. septembra od Tábora stiahol svoje vojsko.⁷³ Zápas medzi Albrechtom a Jagelovcami sa preniesol do

guten wein zu Wien noch in der tavern vynden mogen an chomen.“

68 Wiener Stadt- und Landesarchiv, Hauptarchiv, Urkunden (ďalej WStLA Hauptarchiv), č. 2645.

69 WOSTRY I, ref. 3, 139 s odvolávkou na Albrechtovu listinu z 8. júna 1438.

70 WStLA Hauptarchiv, č. 2647.

71 Svoju cestu podrobne opisuje v liste mestu Viedeň, WStLA Hauptarchiv č. 2649.

72 ŠANDERA, ref. 65, s. 55.

73 Opis bojov prívržencov poľskej a habsburskej strany pozri ČORNEJ, Petr – BARTLOVÁ, Milena. *Velké dějiny zemí Koruny české VI. (1437–1526)*. Praha: Paseka, 2007, s. 52 – 54. ISBN 9788071858737.

Sliezska, kam vtrhli poľské vojská vedené kráľom Vladislavom III. aj princom Kazimírom. Ich cieľom bolo pripojiť Sliezska k Poľsku. Do Sliezska odišiel aj Albrecht, ktorý koncom októbra opustil Prahu a 18. novembra 1438 dorazil do Vratislavi. V sliezskej metropole strávil panovník tri a pol mesiaca, počas ktorých dostával čoraz znepokojivejšie správy z Uhorského kráľovstva. Už v januári 1439 písal predstaviteľ mesta Norimberg mestskej rade do Frankfurtu o správach, ktoré sa k nemu dostali cez poslov. V liste zmienil rôzne novinky, od informácií o pobyte kráľa vo Vratislavi až po situáciu v jednotlivých Albrechtových dŕžavách. V marci sa totiž mal vo Frankfurte konať ríšsky snem, no autor listu bol veľmi skeptický, že by sa na snem osobne dostavil kráľ Albrecht. Panovníka čakali oveľa naliehavejšie problémy. Podľa správ, ktoré mali v Norimbergu, hrozilo, „že ak Albrecht zostane ešte dlhšie mimo Uhorska, Uhri odtiaľ vyženú všetkých Nemcov“.⁷⁴

Dňa 4. marca 1439 opustil kráľ Vratislav a cez Moravu smeroval do Uhorského kráľovstva. Tam na neho čakalo tragické životné finále. Panovník nebol schopný po návrate do Uhorska zorganizovať adekvátnu obranu krajiny ani utíšiť občiansku vojnu v krajine. Slabé protiturecké vojsko, ktorému sám velil, zostalo nečinné a vôbec sa nestretlo s hlavným vojskom nepriateľa. Je možné, že už vtedy v ňom zúrila červienka, ktorej 27. októbra 1439 podľahol aj sám kráľ.

Jeho vládnutie v Uhorskom kráľovstve môžeme hodnotiť ako neúspešné. Albrecht po sebe zanechal dlžoby a rozvrátenú krajinu zmietanú občianskou vojnou, ohrozovanú vonkajšími nepriateľmi.

Krátka a slabá vláda Albrechta znamenala nový nárast moci magnátov a koniec Žigmundových reforiem, ktoré musel kráľ „ako škodlivé novoty“ z čias predchádzajúceho kráľa zrušiť. Okrem toho znovu rapídne poklesol počet kráľovských hradov, panovník definitívne prestal byť najväčším vlastníkom v krajine, stal sa len jedným z najväčších. Žigmund dokázal v druhej polovici svojej vlády tento úpadok, ktorý sám naštartoval, načas zastaviť. V čase svojej smrti disponoval spolu s kráľovnou asi 60 hradnými panstvami (bez obranných hradov vybudovaných na južnom uhorskom pohraničí), o dva roky neskôr, keď zomrel Albrecht, zostalo v rukách koruny už len 35 – 36 hradov, z toho veľká časť patrila kráľovnej, zvyšných hradných panstiev sa zmocnili baróni.⁷⁵

Dva roky, ktoré uplynuli od Žigmundovej smrti stačili teda na to, aby šľachta a baróni znovu prevzali moc a diktovali podmienky novému kráľovi. Krajina

74 BECKMANN, Gustav (ed.). *Deutsche Reichstagsakten König Albrecht II.* Erste Abteilung. Zweite Hälfte. 1438. Band 13/2. Gotha: Friedrich Andreas Perthes Aktiengesellschaft, 1916, s. 767: „und man meint, blibe er lange uß Ungern, die Unger werden die Tuytchen uß dem lande driben“.

75 ENGEL, Pál – KRISTÓ, Gyula – KUBINYI, András. *Magyarország története 1301–1526.* Budapest: Osiris Kiadó, 1998, s. 198. ISBN 963 379 171 5.

musela čakať ďalších dvadsať rokov, kým sa našiel panovník Žigmundovho formátu – Matej Korvín, ktorý dokázal opäť skonsolidovať kráľovskú moc a pevne vládnuť.

DER TOD KAISERS SIGISMUND VON LUXEMBURG UND ANSTIEG ALBRECHTS VON HABSBURG AUF DEN UNGARISCHEN THRON

DANIELA DVOŘÁKOVÁ

Die Studie widmet sich den Umständen des Todes von Kaiser Sigismund von Luxemburg und der Thronbesteigung Albrechts von Habsburg. Albrecht berief sich in seinen Ansprüchen an die ungarische Krone auf das Erbrecht seiner Frau Elisabeth, der einzigen Tochter des Kaisers. Aber das Erbrecht im Königreich Ungarn galt nicht für weibliche Nachkommen. In diesem Fall soll der Monarch gewählt werden. Es war daher klar, dass trotz Sigismunds Willen die Wahl von Albrecht zum König von Ungarn ungewiss war und ein Teiler der Aristokratie die polnische Kandidatur unterstützte. Albrecht hielt Sigismunds Tod teilweise geheim um die Wahlversammlung, an der nur seine Anhänger teilnahmen, schnell in Bratislava abzuhalten. Daher erkannte ein Teil des Adels seine Wahl nicht an und diese Situation führte zum Bürgerkrieg im Königreich Ungarn. Die Studie befasst sich auch mit der Frage der Kaisers Begräbnis, und seiner letzten Ruhestätte in Wardein, sowie mit der späteren Zerstörung seines Grabes. Die Regierung von Albrecht von Habsburg im Königreich Ungarn kann als Misserfolg angesehen werden. Die zwei Jahre seit Sigismunds Tod reichten daher für Magnaten aus, um die Macht wiederzugewinnen und dem König die Bedingungen zu diktieren. Albrecht hinterließ ein von Bürgerkrieg zerissenes Land, das von externen Feinden (Osmanen) schwer bedroht wurde.

PhDr. Daniela Dvořáková, DrSc.
Historický ústav SAV
Klemensova 19, 814 99 Bratislava
e-mail: histdvor@savba.sk